

Pět příležitostí zeptat se

Oponentský posudek diplomové práce Moniky Kučerové.

Děkuji Monice Kučerové za příležitost odsunout ze středu našich kritérií (naší) mysl. Bez ironie a upřímně uvedené považuji za velký úspěch, ke kterému diplomantka dochází po šestiletém tlaku umělecké vzdělávací instituce, převažující snaze o pojmenování obsahu v rámci výtvarného provozu, praxi architektky a v závěru po obecném procesu vzdělávání od povinné školní docházky či každodenním tlaku na měřitelné a racionální.

Spolu s jejím projektem sdílím důvěru a naději ve smysly, které v nás podobné determinanty systematicky potlačují; v potřebu odučování překážejících stereotypů. Přínosnost metody „umění selhávání“ či potenciál nefrontální performance umožňující věci kolem prožívat jinak, přímo, považuji za zásadní. Jinými slovy, kandidáčin projekt spočívá v podpoření tendence myslet jinak než prostřednictvím mysli (reálno), například skrze (i třeba druhé) tělo. Zároveň tematizuje zpřítomnění fenoménů souvisejících s edukací a navrhuje konceptualizaci nevyužitého potenciálu procesu vzdělávání. Uvedené odráží kandidáčinu potřebu – spíše než materiální zhmotňování – samotného tvůrčího procesu, stejně jako její zájem o stav materiálu spíše než o jeho (finální) tvar, a to s potřebou zachovávat napětí naznačených pozic a autonomii překladu na obsahu. Teoretická část diplomové práce je toho popisem.

Jako předmět samotné obhajoby navrhuji otázku, zda pět příležitostí pro zkrocení zlé mysli skutečně funguje tak, jak diplomantka svým projektem navrhuje. Jinými slovy, zda projekt nenaráží na snahu o pojmenování toho, co sám postuluje, a zda se neztrácí ve své košatosti. Pro případnou rozpravu mě zajímá, zda celý fenomén nelze říct (prožít) jednodušeji, a to i přesto, že věci jsou jasné samy za sebe.

Nebudu až do konce tohoto textu skrývat, že si myslím, že i přes naznačenou polemiku disponuje práce Moniky Kučerové schopností komunikovat. Zároveň, jako žádný jiný umělecký výstup, ji nelze vnímat jako univerzální řešení. Díla kolem nás mají bezedné spektrum poloh a způsobů, jejichž prostřednictvím jsou budována. Předkládaný projekt je z kategorie uměleckých vyjádření zpochybňujících systém a jeho zavedené (zjednodušující) popisné kódy. A jako takový má nesporně své místo nejen v širším uměleckém kontextu, ale i v každé umělecké vzdělávací instituci.

Dovolím si okomentovat dva aspekty z palety prezentovaného projektu: jedním z nich je samotný tvar celku, druhým jedna z jeho pěti „příležitostí“. Části projektu jsou, nebo minimálně mohou být, svou stavbou nezávislé na celku. I přesto je nám ale určitý celek nabízen, z čehož vyplývá otázka, jak jej rámovat. A to nejen v jeho aktuální diplomové podobě, ale i v budoucnu, kdy může být recipován například bez dílčích fyzických fragmentů. *“Zčistajasna* ruka, následně skate s kolečky a brýle, a druhé, *are you in or are you out?*, v knihovně, *správná odpověď má barvu lazuritu; nech kódy (ne)růst* v tautologické smyčce a cinká na odpočinek; jako spečená šňůra perel.”

Jak sama kandidátka ve své psané práci uvádí, tvoří osu její diplomky “*učení se*” vycházející z pedagogiky utlačovaných Paula Freireho, v rámci které znamená být sám sebou teprve s pomocí druhého, tedy přizpůsobením se jeho/jejím potřebám. Předávání a provádění určitých úkonů či znalostí naráží v našem prostředí na pojmy poznání a přijímání. V obou rolích se nacházíme ve *správné odpovědi, která má barvu lazuritu*. Text se v naší režii stává nečím jiným než obsahem a křeslo s kolečkami nám umožňuje snadněji odjet, tedy tak, aby bylo vidět, jak se vybarvuje. A to nám zároveň znemožní další obsahy aktivně vytvářet. Paralelně s tímto poznatkem se nabízí otázka, zda by dávalo smysl barvu lazuritu uplatnit i mimo kontext umění?

Diplomový projekt Moniky Kučerové si právem zaslouží pozornost. Svou polemickou povahou zároveň vytváří pocit, zda by autorčina pozice neměla zahrnovat více rozhodnutí ve prospěch selekce a zjednodušení. A také, zda by “pět příležitostí” nemělo existovat od začátku do konce odděleně tak, aniž by se navzájem potvrzovaly. Dlouhodobá proaktivní role autorčinych projektů z posledních let potvrzuje jejich kvalitu. Stejně jako se transformuje role umění, mění se i otázka, zda vůbec coby recipienti/ky máme hledat těžiště a roli práce Moniky Kučerové. Sám se domnívám, že spočívá v pohybu mezi prožíváním procesu a sdělováním, a stejně jako ona sama (její práce) využívá nepřímou komunikaci (vně sebe samé).

Na naznačené úvahy odpovídá autorčino vztahování se k “sochařské” tvorbě, ke které se ale její praxe v tradičním slova smyslu spíše vymezuje (nepoužívá ji jako ilustrovaní ideí hmotou). S ohledem na teoretické zázemí diplomantky nabízí předkládaný projekt varianty historie – jak zažít věci jinak (nikoliv alternativně) a místo veřejného prostoru aktivně využívá samotné dějiště diplomek, kterým je symetrická budova Akademie výtvarných umění v Praze (což činí v duchu fenoménu institucionální kritiky).

Cením si diplomového projektu Moniky Kučerové a doporučuji jej k obhajobě. Na základě výše zmíněných impulsů hodnotím práci **VÝBORNĚ** a nabízím otázky k rozpravě, které v širším záběru rámují tento posudek.

Srdečně,

Dominik Lang

Lze v rámci (u)vědomé(lé) pozice tvořit intuitivně?

Je možné nevnímat předkládaný projekt jako institucionální kritiku **konkrétní organizace**?

Může být idea obsažena ve věci, kterou nezpracujeme?

Může být učení nehierarchické?

Jakou barvu má tato diplomka, nebo alespoň její teoretická část?